

Johann Christian Eschenbach

**Programma, Qvo Festvm Angelorvm Pie Celebrandvm Pro Officio Ratione C. O.
O. H. Indicit : Insimvlqve Qvaestionem An Angelorvm Realitas Ex Principiis
Rationis Pateat Excvtit**

Rostochii: Typis Ioannis Iacobi Adleri, [1756?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1004036280>

Druck Freier Zugang

J. 512.

—
1756. Michaelis

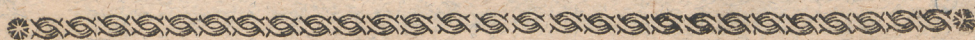
~~M-1256.~~^{338.}

Mein 1756

PROGRAMMA,
QVO
FESTVM ANGELORVM
PIE CELEBRANDVM
PRO OFFICIO RATIONE
C. O. O. H. INDICIT.
INSIMVLQVE QVAESTIONEM
AN ANGELORVM
REALITAS
EX PRINCIPIIS RATIONIS
PATEAT

EXCVTIT
ACADEMIAE P. T. RECTOR
IOH. CHRIST. ESCHENBACH
PROF. PHILOS.

ROSTOCHII,
TYPIS IOANNIS IACOBI ADLERI, SER. DVC. REGN. AVL. ET ACAD.
TYPOGRAPHI.

M. 125/338

PROCRAMA
FESTVM ANGELORVM
THE CELESTIAL DAY

THE OFFICIO RATIONE
C. O. H. INDICIT
INSLIMVITAE QVASTIONEN

AN ANGELORVM
REALITAS
EX EMINENTIS RATIONIS
TATAT

ACADEMIAE P. T. R. CTOR
IOH. CHRIST. ESCHENBACH
PROF. IN LON.

ROSTOCKI
THE LIBRARY

Pia est C. O. O. H. atque laudabilis, licet forte, si originem spectes, a superstitione non porfus immunis, festi angelorum memoriae dicati celebratio solemnis. Sunt enim angeli, docente scriptura sacra, de genere humano maxime meritissimi spiritus, emissi quippe in ministerium iis qui salutis aeternae futuri sunt haeredes, et homines contra diabolorum machinationes rectas strenue defendendo munere suo promptissime fungentes. Quid igitur hominem christianum magis decens, quam ut, non quidem spiritibus hisce tuleraribus cultum divino analogum, invocando, genua flectendo et eiusmodi idololatriam spirans agendo, praestet, scripturae contrarium, sed eos tamen eo prosequatur honore, ut non modo angelorum praesentiae invisibilis semper memor sanctimoniae vitae studeat, ne victorum impuritate purissimos hosce genios faciat aufugere, verum eum etiam frigida haud insuper habeat indifferentiam, quem ecclesia nostra secundo quidem in angelorum memoriam, primario autem eum destinavit in finem, ut Deo debitas publice et unanimi concentu agamus pro eo gratias, quod fragiles nos, incautos, multisque omnis generis periculis expositos spirituum adeo custodia munire tuerique voluerit benigne.

Ad hanc hac ratione angelos eorumque memoriam colendi obligationem scriptura sacra ducit, commover, incitat, urget! Sed num iam ratio humana sibi soli relicta eiusmodi doceat, commendat, requirat, alia est quaestio; quam a scopo non penitus alienam breviter examini subicere haud abs re forsitan erit. Dantur enim, dederuntque a multis retro

seculis, qui angelorum naturam explorandi miram sagacitatem attribuunt rationi humanae; quique non solum quod possibiles sint, sed quod actu existant, quin adeo hominum instar corpori cuidam organico iuncti sint, aliaque eiusmodi demonstrari principiorum rationis ductu posse arbitrantur. Ex quo supposito ad varia deinceps erga angelos praestanda officia conclusionem facere solent. Qua in re prolatas ob oculos nobis ponamus sic dictas demonstrationes.

Praemonendum autem venit, duplici in sensu assertum ex principiis solius sanae rationis demonstrabile nominari posse. Nimirum vel si ratio, absque ut ullam prorsus notitiam ex revelatione, sive immediate directeque, sive mediate et per indirectum e. g. per rumorem aut traditionem oraliter divulgatam aut eiusmodi, acceperit, propria sibi soli relicta virtute in hocce assertum incidat, eiusque hoc facto veritatem ex principiis domesticis i. e. a revelatione cuiuscumque generis haud mutuo acceptis firmet stabilitaque. Vel si ratio, posteaquam assertum hocce eiusque veritatem ex revelatione cognovit atque supponit, ignorantiam simulans et seposita revelatione principia domestica excogitet, quorum ope illud probare valet et ceu verum pronuntiare. Posteriori potissimum in sensu verba accipiunt philosophi nostri, qui realitatem angelorum ex principiis rationis cognoscibilem atque demonstrabilem pronuntiant; licet si dicendum quod res est, ex rationis principiis demonstrabile nominari stricte loquendo non possit, quod revelatione destituti ignoraremus cum ignarissimis, idque e contrario unice, quod ratio absque prorsus revelatione cognoscit, ex principiis sanae rationis sibi soli relictae cognoscibile appellari queat. Sed ad rem!

Possibiles esse angelos, ii qui per angelum intelligunt spiritum finitum corpore destitutum, paulo aliter probare suscipiunt, ac qui angelum sibi concipiunt spiritum finitum; anima humana praestantior, corpore reganico, quod schema perceptionum salutare gestiunt, inclusum. Essentia, dicunt
prio-

priores, angelica, prout dicto modo definitur, nullam involvit contradictionem. Spiritum enim esse possibilem quis negabit? eumque finitum, quis impossibile pronuntiare audeat? Nonne anima nostra est spiritus, nonne actu est finita? Quidquid autem de facto reperitur in ente quodam, nullam inter se pugnatiam continet adeoque possibile est asserendum. Porro, spiritum finitum qui per se et absque corpore subsistit, num impossibile nominare possumus? Animane post mortem separata a corpore subsistit? Posteriores autem eum in modum meditationem evolvere solent. Possibile dicendum est ens, si eius definitionem non ingrediuntur nisi determinationes compossibiles. Ast nonne spiritum esse, et, finitum esse, sunt determinationes compossibiles? Num idea spiritus quid continet, quod repugnet ulli quod ideam finiti absolvit? Porro. Ostendatur, quod spiritum finitum esse, et, praestantiorum anima humana esse, i. e. vi repraesentativa nobiliori gaudere, sibi invicem repugnent. Denique. Nonne spiritum finitum anima nobiliorum, et cum schemate perceptionum unitum esse, sunt compossibilia. Quanam harum idearum includit, quod alteram tolleretur? Est igitur eiusmodi angelus possibilis Q. E. D.

Evocatus sic e regno impossibile in regnum possibilem, angelus, ut gradatim in regnum actualitatis transducatur, quid verat! Fiat angelus! En demonstratio prima. Perfectio mundi requirit, ut omnes species posibles actu existant. Hicce enim mundus non dici posset perfectus, saltem eo gradu, si entia deessent quae ei inesse possunt; praesertim si deessent angeli, qui supponuntur esse res nobilissimae. Quum igitur angeli posibles sint, prout paulo ante probatum: ut angeli actu existant, perfectio mundi requirit. Paulo aliter recentiores philosophi procedunt. Hicce mundus est optimus; vae illi qui negat! Ast non esset optimus, si angeli non existerent. Mundus enim absque angelis contineret pauciora observabilia adeoque minorem consensum in uno, quam mundus cum angelis; adeoque esset imperfectior. Existunt igitur angeli vere et realiter. Q. E. D. Obiter notandum quod

demonstrationes philosophicae a perfectione mundi, five ut hodie loquimur, a mundo optimo desumptae in veterum iam scriptis metaphysicis haud raro occurrant. Perinque igitur de mundo optimo assertum, multarum logomachiarum ieiunariumque demonstrationum mater fertilis, tanquam novum inventum adscribitur recentiorum philosophiae. Mundus vult decipi. Decipiat ergo, novumque credat et ex abscondita abyssu erutum, quod per secula retro in conspectu omnium palam obambulavit.

Demonstratio secunda. Effectus testatur de causa. Quod si ergo in rerum natura phaenomena deprehendimus miratu dignissima, quorum actualitatem nec Deo, nec homini, nec ulli speciei finitae quotquot ratio humana cognoscit, adscribere nec alia ratione explicare valemus ac ut alios spiritus finitos, invisibiles licet, assumamus eorum causas: ut eiusmodi spiritus existere credamus necesse est. Iam attendamus ad experientiam; nonne eiusmodi phaenomena occurrunt quotidie satis superque? in terris protestantium rarius quidem, ast in pontificiorum, ubi miracula pluviae instar de coelo delabuntur, in abundantia? Attendamus praesertim ad obsessos, prout dicuntur. Hi hominum infelicissimi nonne actiones gestusque edunt, vires naturae longe excedentes? nonne, rudes licet, linguis tamen exoticis loquuntur; et arcana, quorum notitiam mortalium nemo praeter unam alteramve pietate maxime conspicuam matronam habuit et sub sigillo confessionis et silentii in pectoris intimo mysterii instar absconditam tenuit, propalam narrant? Existunt igitur spiritus, quorum instigatione, assistentiaque eiusmodi stupenda edunt; mali saltem, qui diabolorum aut daemonum nomine veniunt. Ast hi si existunt: nonne Deus T. O. M. etiam angelos creaverit? cum melius sit et cum sapientia et bonitate divina magis conveniens, creasse bonos quam malos. Existunt igitur angeli. Q. E. D.

Tertia demonstratio rectiore via et sine ambagibus ad metam ducit. Quicquid gentiles et qui nulla sacrae revelationis
noti-

notitia gavisi sunt, cognoverunt: id ope folius luminis humanae rationis cognitu possibile esse, negari nequit. At enim vero gentiles spirituum iam, bonorum et malorum actualitatem habuerunt perspectam; licet eos, in scriptura sacra angelos et diabolos dictos, appellarint daemones aut intelligentias aut genios aut eiusmodi. Id quod ex Platone tradit Martyr; testis fide dignus! Cui demonstrationi addenda est altera, quae convincendi robore omnes praecedentes longe superat; testimonium scilicet sagarum veneficarum. Haec enim, posteaquam nulla lenitate, pia nimirum et heroica iudicium aliorumque, allocutione ad dicendam veritatem, quod vaccae fues aliaque pecora campi incantatione occiderint tempestatesque et terrae motus excitaverint largiter, induci potuerunt, tortura tandem et carnificia demonstratione feliciter coactae (en usus torturae omnes laudes panegyricas longe superans) libere confessae sunt et confessionem morte confirmarunt, quod existant spiritus mali, quibuscum corporaliter colloquia miscentes pactum in litteras redactum, et infra ab uno latere a diabolo, ab altero e regione a saga proprio sanguine subscriptum (an sigillo subsignatum quoque, relatum non legitur) horrendum commercium! inierint. Existunt igitur Diaboli. Quod igitur existant angeli, exinde vel per se clarum esse concedi debet; aut saltem eadem demonstratione extra omnem dubitationis aleam potest quam facillime poni.

Iam agetum ut angeli, posteaquam possibilitate et actualitate donati sunt, etiam corpus accipiant. Qua in re recentiorum philosophorum merita sunt pereximia, qui in efformando corpora angelica multum temporis, sudoris, et artificii heuristici consumserunt; forte ne angelus, si in conspectum vulgi veniret absque corpore, plebis risui insulsiisque exhibitionibus sese exponeret. Ita vero corpus angelicum conficiunt! ope nimirum huius demonstrationis. Angelus est vis apperceptiva (hominum alii forsitan, usui loquendi magis convenienter dixerint, quod sit ens vim apperceptivam habens); circumdatur quoque ab infinita rerum re-
reprae-

repraesentabilium multitudine; quin se movere valet (id quod solida probatione, quoniam res miratu digna est angeli motus, stabiliri solet). Iam ponamus angelum, quippe qui sese movere valet, iter facere per regiones mundanas, absque tamen corpore. Bone Deus! quanta repraesentabilium rerum multitudo moventi occurrer. Miser angelus! qui foret possibile ut eas rite a se invicem distinguat apperipiatque? Obrutus profecto repraesentationum multitudine in statum obscurissimarum idearum detruderetur. Creatoris igitur sapientia, de hac calamitate avertenda summo opere provida, certo certius medium adornabit efficiens, ut angelus iter faciens successive, et non unico quasi ictu, alias atque alias res, easque distinctissime sibi repraesentare valeat. Corpus, quo circumamicitur angelus, est medium tutissimum; nonne enim lorica indutus telorum advolantium pluviam ridet? Creatoris igitur sapientia provida angelo nudo corpus dedit. Habet igitur corpus suum quivis angelus (quod organis sensoriiis condecoratum sit, per se intelligitur)! Q. E. D. Alia demonstratio. Angelus est substantia cogitans creata, adeoque finita, finitamque habens vim repraesentativam, intellectum igitur finitum et limitatum tam materialiter quam formaliter i. e. qui nec omnia nec distinctissime nec unico actu apperipit. Iam vero non haberet intellectum finitum et limitatum, nisi inclusus esset corpore. Corpus enim quo circumscribitur, limitat ipsius vim repraesentativam; prout in anima hominis videmus, cuius vis repraesentativa formaliter et materialiter limitatur coarctaturque pro situ corporis organici. Hinc sine corpore nullus adesset limes; hinc deficiente limite vis repraesentativa angeli esset illimitata; hinc infinitus esset (absit blasphemia dictis!) angeli intellectus. Quod vero absurdum per principia contradictionis et rationis sufficientis, duo illa fulcra cognitionis humanae. Habet ergo angelus suum, quod angelorum quivis alius suum iniuste appellaret, corpus. Q. E. D. Sed mox, quam primo loco adducere debuisssem, penitus oblivione suppressisssem, Leibnitii demonstrationem, Proh! autem (quod

(quod sub sigillo confessionis maneat) graeca mihi est; quae vero graeca sunt, non intelligo. Adeat autem Lector principia philosophiae Leibnitianae more geometrico demonstrata, ab Hanschio edita, Theor. 90. ubi in lucem meridianam expositum inveniet, quod adeo monadum corporum quaelibet, quia est ens quod sibi mundum, obscure licet et in stupore, repraesentat, corpus suum five schema perceptionum habeat; de quo dubitare absolum sane foret, quia more geometrico est demonstratum.

Habetis hic C. O. O. H. sanae rationis humanae, quibus angelorum possibilitas pariter ac existentia et corpus demonstrantur, principia, (ut angelorum naturam, nec minus officia erga eos praestanda, aequae solide demonstrata, silentio praeteream brevitatis ergo.). Sanae, inquam, et monitu necessarium duco, ne forte insanæ rationis principia hic explicata esse, per errorem putetis; errorem enim, praesertim hunc, committere quid facilius? Humanae autem, ne sapientiam suprahumanam his et eiusmodi in demonstrationibus involutam latere arbitremini; supra humanum caput forte putantes positum, quod non vult intelligi, et tamen, quia a viris fama admodum in literato orbe conspicuis, quin principes interdum salutat ab asseclis, propositum, magnæ sapientiæ praesumptionem praeiudiciumque (loquor iuridice) prae se ferre est dicendum. Vestro nunc manet, sententiæ huic aut praebere assensum aut denegare, arbitrio relictum. Quantum ad me, calculum ei adicere hætenus a me impetrare potui nunquam. En breviter, quid hac in causâ statuam! Ratio humana sibi soli relicta angelorum realitatem atque naturam ignorat cum ignarissimis; non eatenus solum, ut antequam et absque ut per rumorem aut traditionem aut similiter de angelorum geniorumve existentia aliquid audierit, eam prorsus et aequae nesciat, ac ea nescit quae in stellis fixis maxime remotis fiunt atque aguntur; sed eatenus etiam, ut quam ex revelatione aut saltem traditione inde ortum ducente cognovit realitatem angelorum, seposita revelatione ex principiis domesticis commonstrare prorsus

B

non

non valeat; nisi forte, de quo tamen valde dubito, alias ac quae hactenus prostant demonstrationes excogitet posteritas. Num enim commiseratione magis dignum quid salutare poterit, quam harum sic dictarum demonstrationum, quae ipsis fere, ut aiunt, autorum verbis proposui, rudis indigestaque moles aut potius formium? Spectemus, quod possibilitatem angelorum ostendere perhibetur, argumentum. Similiter rigore possibilitatem cuiusvis rei, quamcumque velis e. g. iumentum ad instar asini bileamitici cum hominibus confabulantis, hominis alis praediti more avium et eiusmodi, probare poteris?

Idemque de argumentis angelorum actualitatem probantibus valet. Primum, a perfectione mundi desumptum, nullius plane est roboris; etiam si in systematibus recentiorum metaphysicis undiquaque, quasi Deus ex machina, advocetur mundus optimus. Ecquis enim hominum a priori, ut aiunt, determinare potest, quid ad perfectionem mundi pertineat aut minus, quid sapientiam et bonitatem Dei deceat dedecetve? Secundum, quod ab obsessorum, uti dicuntur, gestibus miratu interdum dignissimis ad praesentiam genii mali concludit, eiusdem est debilitatis. Obsessionis diabolicae possibilitatem concedo; et exempla, quorum sacra scriptura mentionem facit, negare aut in dubium vocare velle, audaciae esset. At nostris temporibus quae in vulgus sparguntur de obsessionibus narrationes, ad nugae aniles, aut vitia subreptionis, aut effectus morbi cuiusdam naturales, aut fraudes, refero omnes et quasvis, donec meliora edocear. Vnum enim alterumve notum mihi exemplum efficit, ut reliquis omnibus denegare fidem sum coactus, usque dum certiora experiar. Venetiis cum commorari ante decem annos contigit: in domo Consulis Regis Daniae, Domini Habisreitingher, spectator testisque oculatus fui actus, quo clericorum quis ex muliere obsessa diabolum expulit. Spectaculum sane horrendum, cuius repraesentatio viva ex memoria exciderit nunquam; quodque memetipsum, si possibile fuisset, ad fidem iis, quae de obsessionibus narrantur vulgo, habendum, saltem ad iudicium suspendendum, commo-

commovisset ; tandem vero contrario effectu, nil fraudibus cleri papalis subtilius atque speciosius effingi posse convicit. Cuius rei certitudinem qui forte in dubium vocet, adquirere sibi vero e re sua putet, facile litteris missis comparare sibi poterit, dum, quantum scio, personae huius comoediae principales in vivis adhuc supersunt. Aliud notabile obsessionis exemplum, vivunt inter nos qui in vincinia ante aliquot annos contigisse sciunt. Rusticus quidam nimirum, aetate iam provectus, morbo correptus eiusmodi actiones gestusque edidit, quas non nisi a diabolo obsidente provenire posse statim iudicabant anus, quotquot erant praesentes, omnes et singulae unanimi consensu. Sed iudicabant tandem denique et in plenariam convictionem de aessentia genii mali rapiebantur, quotquot supra vulgus sapere decuisset. Aegrotus enim, paroxismo gradum summum attingente tamque vehementi ut pene suffocatus fuerit miser animamque efflasset, graecam linguam, incredibile dictu! loqui, dicta biblica et pater noster in fonte (id quod parochi praesentes, saltem unus vel alter intelligebant) recitare coepit, aliaque verba pronuntiare multa et inaudita, quae quoniam non intelligebantur a praesentibus, ad exoticam linguam, sinicam forte aut hottentoticam aliamve pertinere acute censebantur. Conclusum igitur collectis suffragiis faciebant omnes, tenore cuius diabolum adesse pronuntiabatur ; linguis enim peregrinis loqui, quas proferens non didicit, esse aiebant indicium obsessionis diabolicae certissimum et quod fallere nequit, id quod in superfluum ex compendiis et systematibus nullo excepto demonstrabatur. Certe si miser huic morbo, per cuius torum tractum ad sanam mentem redire propter paroxismi vehementiam non potuerat, succubisset vitamque finiisset : obsessionis diabolicae exemplum testimoniumque in vicinia nostra habuissimus, quod audacissimam incredulitatem unico prostrernere ictu et debellare valuisset. Sed exitus tandem diaboli hoc in casu comprobavit innocentiam, nodumque explicavit. Rusticus enim morbum feliciter superans, posteaquam, audiens se graeca volubili lingua pronuntiasse, initio supra modum miratus

ratus fuerat ipse, quod in delirationis statu constitutus doctior fuerit quam parochorum plerique, quamque ipsemet de semet ipso unquam credidisset, tandem denique eius reminiscebatur quod obsessionis nunc suspensionem excitare non potuerat non. Ipse nimirum puer adhuc tenellus, a paracho diu beate defuncto imperator anserinae nationis constitutus, pater noster aliaque dicta biblica graeca didicerat, quae beatus parochus animi et delectamenti causa ipsum docuerat ludens. Hanc eruditionem graecam, quam longitudo temporis diu oblitteraverat, una cum aliis multis ideis extinctis turbulentus morbi status in cerebro reviviscere effecit. Hic finis obsessionis diabolicae! Tertium, quo geniorum realitas evincitur, argumentum aequè fallax est pronuntiandum. Quod enim scriptorum gentilium testimonia attinet: gentiles permulta ex traditione orali, adeoque mediate ex revelatione cognita hausisse constat, et probatu hoc loco non est necessarium. Quod vero sagarum testimonium spectat; pudeat, qui ullam ei inesse probandi vim affirmer. Magiam, magos et magas in totum negare et reiicere velle, temeritatem saperet. Sed quae praeter scripturam sacram narrantur historiae, tutius ad fabulas aniles fraudesve aut eiusmodi referuntur, quam pro veris accipiuntur, ad unam omnes; donec probetur contrarium.

Sed quid iuvat C. O. O. H. utrum ratio humana sibi soli relicta angelorum existentiam cognoscere valeat, ulterius disputare? Sufficit, omnia quae de angelis scitu sunt necessaria, scripturam sacram docere largiter. Haec igitur nobis sufficiant; haec in usum ut convertamus, nostri erit officii. Convertemus autem, si spiritus hosce sanctissimos purissimos morum puritate vitaeque sanctimonia imitari studemus, atque hoc facto, digni evadere, qui ad summam quoque, quae angelos beat, felicitatem adspirare queamus, faciem nimirum patris nostri qui est in coelis, intuendi semper et in aeternum.

P. P. SVB SIGILLO RECTORALI

ANNO MDCCCLVI,

commovisset; tandem vero contrario effectu, n
cleri papalis subtilius atque speciosius effingi po
Cuius rei certitudinem qui forte in dubium voce
sibi vero e re sua putet, facile litteris missis co
poterit, dum, quantum scio, personae huius com
cipiales in vivis adhuc supersunt. Aliud notab
nis exemplum, vivunt inter nos qui in vincinia
annos contigisse sciunt. Rusticus quidam nimirum
provectus, morbo correptus eiusmodi actiones ge
dit, quas non nisi a diabolo obsidente provenire
iudicabant anus, quotquot erant praesentes, omnes
unanimes consensu. Sed iudicabant tandem deniq
nariam convictionem de aessentia genii mali r
quotquot supra vulgus sapere decuisset. Aegrotu
roxismo gradum summum attingente tamque ve
pene suffocatus fuerit miser animamque efflasset
linguam, incredibile dictu! loqui, dicta biblica et
in fonte (id quod parochi praesentes, saltem uni
intelligebant) recitare coepit, aliaque verba p
multa et inaudita, quae quoniam non intelligeban
sentibus, ad exoticam linguam, finicam forte aut
ticam aliamve pertinere acute censebantur. Concl
collectis suffragiis faciebant omnes, renore cuius
adesse pronuntiabatur; linguis enim peregrinis
proferens non didicit, esse aiebant indicium obse
bolicae certissimum et quod fallere nequit, id quod
fluum ex compendiis et systematibus nullo excep
strabatur. Certe si miser huic morbo, per cuius toru
ad sanam mentem redire propter paroxysmi vel
non potuerat, succubuisset vitamque finiisset: obse
bolicae exemplum testimoniumque in vicinia nos
semus, quod audacissimam incredulitatem unico p
ictu et debellare valuisset. Sed exitus tandem dial
casu comprobavit innocentiam, nodumque explica
cus enim morbum feliciter superans, posteaquam,
graeca volubili lingua pronuntiasse, initio supra m

